

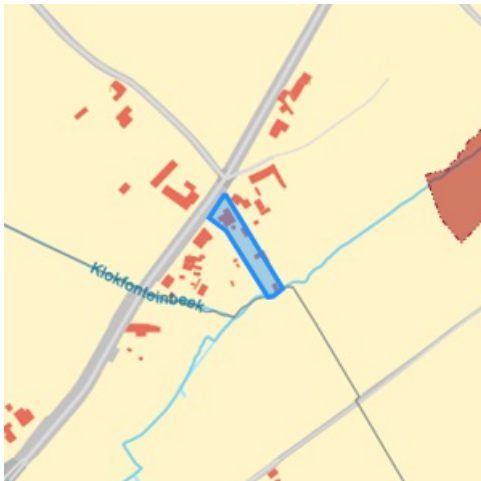
Gegevens opvraging

Ordernummer:	O2026-0618202	Datum opzoeking:	29/05/2026
Referentienummer:	SLH/Espenhoek 21A-1	Zoekdata:	41063E0626/00D000
Perceel:	41063E0626/00D000		

Resultaat opvraging perceel gelegen in Sint-Lievens-Houtem afdeling SINT-LIEVENS-HOUTEM 1 AFD/SINT-LIEVENS-HOUTEM/, sectie E met perceelnummer 0626/00D000 [41063E0626/00D000]

Informatievraag: Beschermd onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is geen beschermd onroerend erfgoed

Legende

Cultuurhistorische landschappen	Monumenten
Archeologische sites	Overgangszones
Stads- en dorpsgezichten	

Informatievraag: Vastgestelde inventaris onroerend erfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters:** (detail zie bijlage)

Legende

Landschapsatlas	Archeologische zones
Landschapelijk erfgoed	Bouwkundig erfgoed

Informatievraag: Erfgoedlandschap (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- **Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters:** (detail zie bijlage)

Legende

- ☐ Landschapelijk erfgoed

Informatievraag: Unesco werelderfgoed (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed is niet opgenomen in de Unesco Werelderfgoedlijst

Legende

- ☐ Bufferzones
- ☐ Kernzones

Informatievraag: Gebieden geen archeologie (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend erfgoed is niet opgenomen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt

Legende

- ☐ Gewestelijk
- ☐ Gemeentelijk

Informatievraag: Erfgoed plannen (Met juridische gevolgen)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen erfgoed plannen

Legende

- Beheersplannen
- Onroerenderfgoedrichtplannen

Informatievraag: Wetenschappelijke inventaris onroerend erfgoed (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

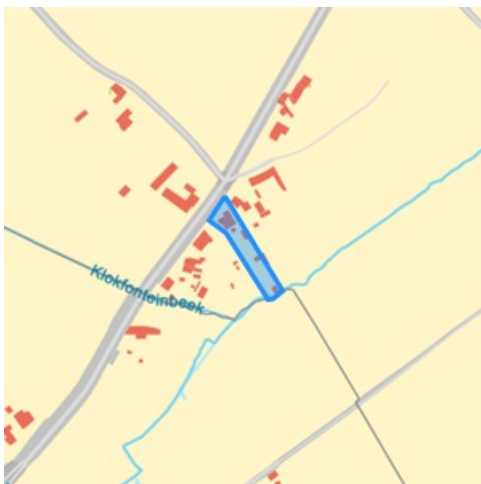
- **Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters:**
Landschappelijk (detail zie bijlage)

Legende

- Archeologische erfgoed elementen
- Archeologische erfgoed gehelen
- Bouwkundig erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed elementen
- Landschappelijk erfgoed gehelen

Informatievraag: Archeologienota's (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen goedgekeurde archeologienota's

Legende

- Archeologienota's

Informatievraag: Eindverslag archeologie (Aanvullend overzicht)

Indicatieve kaartweergave

Resultaat

- Het onroerend goed heeft geen eindverslagen van archeologisch onderzoek

Legende

 Eindverslag archeologie

Welke informatie kan u terugvinden in dit uittreksel?

Beschermd onroerend erfgoed

De minister bevoegd voor onroerend erfgoed kan een goed beschermen als het door de erfgoedwaarden van algemeen belang is. Het moet minimaal in de staat blijven waarin het zich bevond op het moment van de bescherming.

Is het onroerend goed beschermd, dan gelden er verschillende specifieke juridische (per monument, stads- of dorpsgezicht of cultuurhistorisch landschap) gevolgen om het behoud ervan te garanderen. Bovendien kan je beroep doen op verschillende vormen van financiële ondersteuning.

Er zijn vier mogelijke vormen van bescherming: een beschermd monument, een beschermd cultuurhistorisch landschap, een beschermd stads- of dorpsgezicht en een beschermde archeologische site. Binnen elk van deze statuten is het mogelijk om een overgangszone in te stellen. Zo'n zone ondersteunt de erfgoedwaarden van het beschermde goed.

Vastgesteld onroerend erfgoed

De vaststelling van een inventaris is één van de instrumenten die de Vlaamse overheid kan inzetten om onroerend erfgoed te behouden. Hiermee bevestigt de bevoegde minister dat alle erfgoeditems op een vastgestelde lijst erfgoedwaarde bezitten en nog altijd bewaard zijn. Bij een vastgesteld item moet de overheid, eigenaar of beheerder rekening houden met rechtsgevolgen. De rechtsgevolgen zijn minder uitgebreid dan bij een beschermd erfgoed. Bovendien gelden voor alle vastgesteld bouwkundig en landschappelijk erfgoed in Vlaanderen eenzelfde set rechtsgevolgen.

Het onroerenderfgoeddecreet voorziet bevoegdheid voor steden en gemeenten voor het inventariseren van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. De Vlaamse overheid inventariseert het archeologisch erfgoed, varend erfgoed en de landschappelijke gehelen (Landschapsatlas).

Erfgoedlandschap

Anders dan bij een bescherming of vaststelling van een onroerend goed verloopt de procedure van een erfgoedlandschap via de regelgeving Ruimtelijke Ordening. Als er voor een gebied een RUP wordt opgemaakt, kan de plannende overheid (gemeente, provincie of Vlaanderen) ervoor kiezen om hier ook een erfgoedlandschap in af te bakenen. Zo kunnen er stedenbouwkundige voorschriften gekoppeld worden aan het erfgoedlandschap waarmee ingezet wordt op erfgoedzorg. Wordt je goed erfgoedlandschap, moet je rekening houden met zorgplicht.

Unesco werelderfgoed

De Werelderfgoedconventie van 1972 betracht cultureel en natuurlijk erfgoed dat van unieke en universele waarde is voor de mensheid, te bewaren en te ontsluiten voor toekomstige generaties. Meer dan 190 lidstaten hebben deze Conventie ondertekend. België is sinds 1996 ook partij bij het Werelderfgoedverdrag. Zowel cultureel als natuurlijk erfgoed, als erfgoed dat daarvan een gecombineerde vorm is, kan voor de Werelderfgoedlijst worden voorgedragen. Vlaanderen telt momenteel zeven beschermingen op de Werelderfgoedlijst: een serie van 13 begijnhoven en van 26 belforten, het atelier Plantin-Moretus, de woning Giuette, de volledige Brugse binnenstad, het Zoniënwoud, de Wortel-Kolonie en begraafplaatsen en herdenkingsites van WO I.

Gebieden geen archeologie

De kaart wordt sinds 2016 periodiek vastgesteld door het agentschap. Op die manier kunnen percelen of gebieden die beantwoorden aan de criteria voor opname op korte termijn op de kaart opgenomen worden. Dit geeft bouwheren, verkavelaars en ontwikkelaars met plannen voor dergelijke percelen de mogelijkheid om vrijgesteld te worden van een archeologisch vooronderzoek, zonder vertraging en bijkomende kosten.

Plannen

Een goedgekeurd beheersplan legt geen actieve verplichtingen op. Het is en blijft een geconcretiseerde beheersvisie voor een erfgoedplaats. Toch heeft het document in zekere mate een 'dwingend' kader waarbinnen je moet blijven: als je werken wil uitvoeren, moeten ze stroken met de beheersdoelstellingen uit het beheersplan. Zijn de beheersdoelstellingen niet meer passend, dan kan je een aanpassing van het beheersplan aanvragen of een nieuw beheersplan opmaken. De geldigheidsduur van een plan is 24 jaar. In bepaalde gevallen heb je een goedgekeurd beheersplan nodig om een erfgoedpremie aan te vragen.

Geïventariseerd wetenschappelijk onroerend erfgoed

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft de expliciete opdracht om al het waardevolle onroerend erfgoed in Vlaanderen te inventariseren. Door de jaren heen zijn er meerdere wetenschappelijke inventarissen opgemaakt over bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed.

Geïventariseerd onroerend erfgoed is opgenomen in een wetenschappelijke inventaris. Zo'n opname heeft geen rechtsgevolgen. Het goed wordt enkel beschreven en gedocumenteerd.

Archeologienota's en nota's

Een bouwheer is in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan een vergunningsaanvraag. Hij stelt daarvoor een erkend archeoloog aan om een archeologisch vooronderzoek uit te voeren en een archeologienota op te stellen. Of je verplicht bent een archeologienota toe te voegen aan je vergunningsaanvraag is onder meer afhankelijk van: oppervlakte perceel en bodemingreep, ruimtelijke bestemming van perceel en of het terrein zich situeert in een beschermde archeologische site, in een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

Eindverslag archeologisch onderzoek

Bij bouw- of verkavelingsprojecten maakt een erkend archeoloog verschillende verslagen op om archeologisch erfgoed te documenteren. De bouwheer moet aangeven of er archeologisch erfgoed op het terrein wordt verwacht en hoe hiermee zal worden omgegaan. Een vooronderzoek resulteert in een archeologienota of een nota bij een uitgesteld vooronderzoek. Als uit het vooronderzoek blijkt dat een archeologische site verder onderzocht moet worden, volgt een opgraving, uitgevoerd door een erkend archeoloog. Binnen twee maanden na het veldwerk maakt de archeoloog een archeologierapport met voorlopige bevindingen, dat aantoont dat het werk op het terrein is voltooid en de bouwwerkzaamheden kunnen beginnen. Het definitieve eindverslag, met alle onderzoeksresultaten, wordt binnen twee jaar na de opgraving bezorgd.

Wetgeving

Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 (Belgisch Staatsblad 17 oktober 2013 en 15 april 2014). Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Meer info

www.onroenderfgoed.be

Bron vastgoedinfo

Deze opvraging bevat overheidsinformatie verkregen van het Agentschap Onroerend Erfgoed, Koning Albert-II-Laan 19, bus 5, 1210 Brussel en Informatie Vlaanderen, Havenlaan 88, 1000 Brussel wat betreft het Grootschalig Referentie Bestand Vlaanderen (GRB).

Document gegenereerd op basis van de gegevens ontvangen van het Agentschap Onroerend erfgoed via de ORIS webservices.

CIB vlaanderen vzw - Kortrijksesteenweg 1005 - 9000 Gent
0425.043.508 - vastgoedinfo@vastgoedloket.be

Bijlage

Informatieaanvraag Onroerend erfgoed

(Referentienummer: SLH/Espenhoek 21A-1)

Resultaat opvraging perceel gelegen in Sint-Lievens-Houtem afdeling SINT-LIEVENS-HOUTEM 1 AFD/SINT-LIEVENS-HOUTEM/, sectie E met perceelnummer 0626/00D000 [41063E0626/00D000]

Vastgestelde inventaris

Vastgesteld gebied in de landschapsatlas: Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters

vastgesteld gebied in de landschapsatlas

Beknopte karakterisering

Typologies bronnen, hoeven, wegekruisen, windmolens, kerken, dorpen, gehuchten, wegen, paden, kruispuntbomen, loofbossen, graslanden, steilranden, beken, valleien, open landschappen, agrarische landschappen

Beschrijving

De Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters is vastgesteld in de landschapsatlas.

Waarden

Historische waarde

Steentijdconcentraties op de hellingen van de beekvalleien bewijzen dat deze streek reeds vroeg een sterke aantrekkingskracht uitoefende op de mens. De vruchtbare leemgronden worden gekenmerkt door een zeer lange ontginningsgeschiedenis die al sinds de Romeinse periode sterk tot bloei komt onder andere door de inrichting van een wegennetwerk en de inplanting van boerderijen en villa's op de heuvelkammen.

Een tweede ontginningsperiode vindt plaats tijdens de middeleeuwen, met de ontwikkeling van kouters op de heuvelruggen. Het *open field* landschap is hier heel goed bewaard in vergelijking met andere kouters in de regio.

Ook het bos en de graslanden in de vallei kennen sinds de 18de eeuw relatief weinig veranderingen.

Het gehucht Cotthem, de oude dorpskern van Oombergen, enkele historische hoeves en hoevesites, de molensites van Oombergen en Hillegem, de kasteelsite van Oombergen en een vermoedelijke heerweg dragen bij tot de historische waarde van de ankerplaats.

Natuurwetenschappelijke waarde

De vallei van de bovenloop van de Cotthembeek is asymmetrisch; op de zuidelijke oever komen er plaatselijk verschillende bronzones en stuwwaterafels voor met daarbij horende bronbossen met oudbosflora.

De natuurwetenschappelijke waarde van de ankerplaats wordt mede bepaald door het voorkomen van autochtone bomen die kunnen dienen als genenreservoir voor de regio. Voorkomen van zeldzame soorten zoals de fladderiep (*Ulmus laevis*). Inheemse iepensoorten behoren tot het natuurerfgoed en zijn bedreigd genetisch erfgoed.

De holle wegen in de ankerplaats hebben een hoge natuurwetenschappelijke waarde. Als gevolg van de grote verschillen tussen de zon- en schaduwzijde van de holle weg wordt er een specifiek microklimaat gecreëerd waarbij diverse planten- en diersoorten zich handhaven.

In de vallei werd zandsteen (Ledesteen) gewonnen, wat de vroegere aanwezigheid van kleine ontginningslocaties verklaart. Deze zijn nog op verschillende plaatsen als (micro)reliëf te herkennen.

De soortenrijke graslanden, kleine landschapselementen en bronnen zijn belangrijk als foerageergebied en rustgebied voor diverse diersoorten.

Esthetische waarde

De vallei van de Cotthembeek is een zeer gaaf bewaarde beekvallei met een hoge ensemblewaarde tussen het gehucht Cotthem, de bosjes en perceelsrandbegroeiing in de vallei en op de hellingen. Ook de kouters ten noorden en zuiden van de vallei zijn nog erg gaaf; het open karakter hiervan is bewaard gebleven. De kerktoren van Hillegem en de trage wegen naar de veldkruisen en kapelletjes op en langs de kouters hebben een duidelijke ensemblewaarde.

Er is een duidelijk contrast tussen het kleinschalige landschap in de vallei en het grootschalige kouterlandschap ten noorden en zuiden ervan, wat een grote visuele herkenbaarheid meebrengt.

In Oombergen sluit de historische dorpskern (kerk, pastorie, gemeentehuis en kasteelhoeve Molenhof) direct aan op de open ruimte (open field landschap en vallei), wat zeldzaam is in de streek.

Vanaf de beide heuvelruggen zijn er verschillende zichten naar blikvangers in de omgeving, zoals de kerktorens van Oombergen, Hillegem en de Nieuwpoortmolen.

De variatie aan landschapstypes en de identiteit van het gehucht Cotthem met de Mariagrot hebben een hoge belevingswaarde.

Het verspreid voorkomend bouwkundig erfgoed draagt bij tot de belevingswaarde van het gebied.

Ruimtelijk-structurerende waarde

De landschappelijke structuur is zeer gaaf bewaard gebleven en weerspiegelt nog in grote mate het landschapsbeeld voor de industriële revolutie waarin de verticale relaties tussen fysieke gesteldheid en landgebruik duidelijk naar voren komen en waarbij het reliëf sterk ruimtelijk structurerend is. De beboste kleinschalige vallei vormt een belangrijke structuur in het verder zeer open kouterlandschap dat de vallei omringt. De bebouwing concentreert zich voornamelijk in de dorpskernen en (straat)gehuchten op de overgang tussen kouters en vallei.

De kerktorens en de molen als blikvangers verhogen de leesbaarheid van het landschap en structureren mee de open ruimte.

De markante terreinovergang tussen het bos ten noordoosten van Cotthem en de kouters en de gradiënten tussen vallei en de kouters ten noordwesten en ten zuiden in de Cotthembeekvallei bepalen het karakter van de overgangszones tussen de landschappelijke hoofdstructuren.

Is de aanduiding van

- **Hillegem (Herzele), Balegem (Oosterzele), Sint-Lievens-Houtem (Sint-Lievens-Houtem), Elene, Oombergen (Zottegem)** Het gebied omvat de vallei van de Cotthembeek, stroomopwaarts van de dorpskern van Sint-Lievens-Houtem, het gehucht Cotthem en de open koutergebieden ten noorden en ten zuiden van deze vallei. Het is een onverstoord gebied met een sterk contrast tussen de gesloten beekvallei en de open kouters, die in Oombergen nog aansluiten op de historische dorpskern.

Is de omvattende aanduiding van

- **Oombergenstraat 37 (Zottegem)** De pastorie is een dubbelhuis van zes traveeën en twee bouwlagen en is gelegen in een deels ommuurde tuin met loverprieel en oud bomenbestand. Anno 1731 werd de huidige pastorie opgetrokken. Ze werd in de 19de eeuw met één bouwlaag verhoogd.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/10413>

Beschermingsbesluiten

- **Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters** - <https://id.erfgoed.net/besluiten/5091>
Vaststellingsbesluiten

Vallei van de Cotthembeek met omliggende kouters

Beknopte karakterisering

Typologies Mariagrotten, bronnen, hoeven, wegkruisen, windmolens, kerken, dorpen, gehuchten, wegen, kruispuntbomen, loofbossen, graslanden, beken, valleien, open landschappen, agrarische landschappen

Beschrijving

Het gebied omvat de vallei van de Cotthembeek, stroomopwaarts van de dorpskern van Sint-Lievens-Houtem, het gehucht Cotthem en de open koutergebieden ten noorden en ten zuiden van deze vallei. Het is een onverstoord gebied met een sterk contrast tussen de gesloten beekvallei en de open kouters, die in Oombergen nog aansluiten op de historische dorpskern.

Fysische geografie

Geologie en geomorfologie

De geologische opbouw van het gebied bestaat uit tertiaire zand- en kleiafzettingen, waarin fijn zand en kalkrijke zandsteen van de Formatie van Lede (lediaan) voorkomen. Deze zandsteenlagen zijn soms zeer fossielrijk en bestaan uit Ledesteen. Deze geelachtige steen is te vinden in drie horizontale banken van ongeveer een halve meter dik en ontstond na het terugtrekken van de ondiepe Lediaanzee (40-45 miljoen jaar geleden). Op de hellingen van de Cotthembeekvallei komen op verschillende plaatsen oude ontginningen van Ledesteen en vermoedelijk ook zand voor. De historische exploitatie van Ledesteen is niet goed gekend, maar gebeurde bijna zeker op zeer kleine schaal. De Romeinen gebruikten in de 2de-3de eeuw deze steen al als bouw materiaal voor funderingen en waterputten. In de 11de-12de eeuw werd de steen vooral lokaal gebruikt. De oudste gedeelten van de kerken van Sint-Lievens-Houtem en Oombergen zijn eruit opgetrokken. De bloeitijd van de Ledesteen was in de 15de-16de eeuw, toen de steen meer en meer lokaal werd gebruikt. Na verloop van tijd waren de lagen echter grotendeels uitgeput en konden er nog slechts stenen van kleinere afmetingen en lagere kwaliteit gevonden worden, zodat de ontginning stopgezet werd. Er zijn er sporen van ontginningen te vinden in verschillende delen van de vallei: zowel in de bospercelen ten noordoosten van Cotthem (Pluymbos) als in het Heibos ten noordwesten van Espenhoek zijn er nog duidelijke voorbeelden te zien. Enkele ontginningen in het gebied zijn zichtbaar op de kaart van Horenbault (1596) van het Land van Aalst en werden naar verluidt gebruikt door de bevolking om zich in te verschuilen ten tijde van de Brabantse omwenteling, vandaar de naam 'cache putten'. De meeste oude ontginningslocaties zijn in de loop der tijd terug opgevuld, bebost of verbost.

Later in het kwartaal, tijdens de laatste ijstijd (het weichseliaan), werden de tertiaire afzettingen bedekt met een niveo-eolisch afgezette leemlaag (löss) die de vruchtbare akkerbodems van de kouters vormt. Dat pleistoceen dek is tamelijk dik (5-10 meter) in de depressies, maar vrij dun (1-2 meter) op de ruggen. Deze leemlaag rust op een horizontaal gelaagde ondergrond van afwisselend kleiige zand- en kleilagen (in mindere mate zuiver zand), die hier door de zee in het tertiaire tijdperk werden afgezet.

In het holoceen, vanaf het atlanticum, hebben de valleien zich met kleiige en lemig alluvium gevuld. Door erosie werden vrij diepe valleien uitgeschuurd, waardoor het tertiair materiaal lokaal dagzoomt, in de beekvallei onder de vorm van kleigronden en ondiep zandsubstraat op de hellingen. Door terugschrijdende erosie in de afwisselende ondoorlatende en doorlatende lagen zijn er bronniveaus

ontstaan. Onder andere op de gronden waar de ondoorlatende (klei)laag dagzoomt, bevinden zich een aantal bronzones. Deze bronnen situeren zich daardoor op een gelijke hoogte, ook wel de bronnenlijn genoemd. Rondom Cotthem vinden we een zestal bronnen terug op een hoogte van circa 58 meter TAW. Het geërodeerde materiaal van het leemplateau werd aan de voet van de hellingen en op de valleibodem afgezet. Aan de randen van het leemplateau met kouters komen steilranden voor, al dan niet met houtige beplanting. Steilranden zijn steile taluds op hellingen, meestal begroeid met bomen of struiken. Om erosie tegen te gaan werden op de steilere bouwlanden bosranden gespaard en/of perceelsrandbegroeiingen aangeplant. Doordat er tegen de perceelsrandbegroeiingen materiaal aanspoelde (colluvium) en erachter materiaal wegspoelde, ontstonden de steilranden (grachten).

Bodem

Bodemkundig maakt het gebied deel uit van de leemstreek. De akkers die de hoogste en de zacht hellende delen van de heuvelruggen beslaan, zijn gelegen op goed gedraineerde droge leembodem. In de vallei, op de laagst gelegen gronden tegen de Cotthembeek, liggen de natte zandleemgronden en op de hellingen matig droog tot matig natte zandleem.

Hydrografie

De Cotthembeek is een van de meest zuidelijke uitlopers van het Beneden Scheldebekken en maakt deel uit van het deelbekken de Drie Molenbeken.

Vegetatie

Het gebied rondom de Cotthembeek heeft algemeen een aanzienlijke floristische waarde door de aanwezigheid van voor Oost-Vlaanderen vrij intacte bronzones en vrij uitgestrekte bossen. De bossen variëren van nitrofiële elzenbossen over eiken-haagbeukenbossen en zuurdere eikenbossen tot beukenbossen. De verschillende bostypes zijn vaak ingeplant met populier. In de vochtige tot de wat drogere delen van de bossen komen vegetaties voor die vooral gedomineerd worden door bosanemoon en boshyacint. In de kwelzones komen grote vlekken daslook, dotterbloem, goudveil, reuzenpaardestaart en bittere veldkers voor.

De graslanden zijn vaak cultuurgraslanden met weinig interessante vegetatie. In deze landbouwzones zijn de talrijke lijnvormige landschapselementen een biologische meerwaarde. Ze zijn in het landschap vaak zichtbaar als linten van bomen en struiken of grazige vegetatie (taluds, holle wegen, ...) en van belang als verplaatsingsweg, schuil- en woonplaats voor vele organismen. Ze herbergen meer dan eens bijzondere plantensoorten. Daarnaast spelen ze dus een belangrijke rol in erosiebestrijding. Aangezien het oude locaties zijn, kan de beplanting van struiken en opgaande bomen heel belangrijk zijn waardoor ze opgenomen zijn als waardevol houtig erfgoed. Onderzoek naar het voorkomen van autochtone bomen en struiken wees uit dat in dit gebied verschillende autochtone bomen en struiken voorkomen zoals onder meer fladderiep.

Cultuurhistorie

Verspreid op de plateaus (Hoogveld, Blaereveld, gelegen tussen Espenhoek en Bokstale) werden herhaaldelijk concentraties en losse vondsten van artefacten uit de steentijd gelokaliseerd. Deze oudste sporen van menselijke bewoning concentreren zich vooral op de zachte hellingen naar de beekvalleien toe, zoals de Kousmakerbeek en de Kouterkesbeek. Bij de vroegste bewoningssites genoot een dergelijk 'overgangslandschap' de voorkeur.

Net zoals in de rest van zuidelijk Oost-Vlaanderen werden de vruchtbare zandleem- en leemgronden nabij beekvalleien vanaf de Romeinse periode intensief ontgonnen. Dit uitte zich in een dichte occupatie van kleine en grote boerderijen en villa's. De Romeinse vondstenconcentraties die tijdens een veldprospectie naar aanleiding van een ruilverkaveling aangetroffen werden op de hoger gelegen kouters en velden (Uilenhoek, de Bergen, ten noordwesten van Oombergen), zijn voorbeelden van dergelijke Romeinse landbouwinplantingen.

Het domein Holthem (Sint-Lievens-Houtem) komt in 976 in handen van de Gentse Sint-Baafsabdij, die vanuit een hoeve bij het plein een grote rol zal spelen in de ontginning van het gebied. De belangrijkste gronden van deze hoeve waren de drie kouters ten noordoosten van het plein, buiten de afbakening. De andere gronden in Sint-Lievens-Houtem, waaronder vermoedelijk de vallei van de Cotthembeek en omgeving, bleven minstens tot in de 12de-13de eeuw grotendeels woeste grond.

De vroegste vermelding van 'Cotthem' is laatmiddeleeuws (1413). Het toponiem zou afgeleid zijn van 'kot' en 'heem' (afgeleid van het Frankische 'haima, heim' of 'heimat'), wat 'schamele woning' betekent. Het toponiem van Frankische oorsprong wijst op een veel oudere nederzetting. De naam van het gehucht 'Espenhoek' wijst dan weer vermoedelijk op de toenmalige aanwezigheid van 'espen' of klaterabelen/klaterpopulieren in de vallei. De nederzettingen zijn gelokaliseerd in de vallei, rekening houdend met de bodemgesteldheid, op de grenslijn tussen de zeer vruchtbare en voor landbouw geschikte leemgronden van de heuvelruggen (de kouters) en anderzijds de al te natte en steile hellingen die bebost zijn (bronbosjes).

Deelgebieden

We onderscheiden volgende entiteiten op basis van kenmerken van geologie, geomorfologie, bodemtextuur, bodemgebruik en nederzettingenpatronen: de valleigebieden; het *open field* landschap; het gehucht Cotthem en het dorp Oombergen; het gehucht Espenhoek.

Valleigebieden

Er bestaat in het gebied een sterke relatie tussen de bodem en het landgebruik. De vallei van de Cotthembeek wordt gekenmerkt door een kleinschalig gesloten landschap met bosjes en graslanden in het dal en op de steile hellingen. De Cotthembeek met verschillende bron- en kwelzones vormt er de belangrijkste structuur. Het gehucht Cotthem is tussen twee bronniveaus ontstaan. De locatie van oude hoeves ter hoogte van de gehuchten Uilenhoek en Espenhoek is ook terug te vinden aan bronniveaus. Op de Horenbaultkaart (1596) wordt er vooral grasland afgebeeld in de vallei, alleen aan het kasteel van Oombergen is er bos te zien. Op de kabinetskaart van de

Ferraris (1770-1778) is er meer bos getekend, bestaande uit een continue strook van wisselende breedte langs de beek, tussen het kasteel van Oombergen en het pachtthof van de Aalmoezenij van Sint-Baafs bij Sint-Lievens-Houtem. Daarnaast komen er ook andere bosjes voor, voornamelijk op de steile zuidelijke helling van de vallei (vochtige bodems, vaak met bronzones) en langs de noordwestelijke arm van de beek (Klofonteinbeek, Heibos). Dicht tegen de beek komen tussen de bosjes graslandpercelen voor. Het valleitje van de naamloze zijloop van de Molenbeek in het zuidoosten van het gebied is op de Ferrariskaart nog bebost. Op de kaart van Vandermaelen (1846-1854) is ongeveer dezelfde situatie zichtbaar als op de Ferrariskaart, met enkele bospercelen minder op de hellingen en in de bronzone van Uilenhoek (nabij Oombergen). De valleigronden in het zuidoosten van het gebied zijn dan al grotendeels omgezet in grasland. De twee topografische kaarten uit de 19de eeuw (1869-1870 en 1893-1894) geven een verdere verkleining van het areaal bos weer in de Cotthembeekvallei, vooral rond het kasteel van Oombergen. In de bronzone van Uilenhoek in het zuidwesten van het gebied is er vanaf deze twee kaarten een netwerk van houtkanten of bomenrijen zichtbaar, dat tot vandaag deels bewaard is gebleven. In de 20ste eeuw is er opnieuw een uitbreiding van het bosareaal zichtbaar, voornamelijk op de plaatsen waar het bos 100 jaar tevoren verdween (valleibodem en steile hellingen met bronnen). De huidige vegetatie van deze bossen bevestigt de bovenvermelde evolutie van inkrimping en uitbreiding van het bosareaal in de 19de eeuw. Er komen verspreid in het bos heel wat oudbosplanten voor, vaak langs de wegen of op steilranden, maar niet vlakdekkend in de bestanden. Dit is een aanwijzing dat grote delen van het bos ontgonnen zijn geweest en gedurende een bepaalde periode als weiland of akker zijn gebruikt. Na herbebossing gebeurde er dan een herkolonisatie van bosplanten vanuit houtkanten of aanliggende bewaarde bospercelen. Ook nu nog zijn er graslanden en akkers binnen het bos aanwezig op de droge gedeelten. De voor landbouw meest moeilijk in gebruik te nemen gronden op de hellingen, zijn bebost gebleven.

Het gebied rondom de Cotthembeek maakt deel uit van het gebied 'Land van de Molenbeken'. Een molenbeek is een waterloop welke dient als aanvoerkanal voor een watermolen. Er zijn twee sites bekend waar vroeger watermolens op de Cotthembeek voorkwamen, namelijk 'Meuleke te Cotthem' net ten noorden van Cotthem (metingboek van Sint-Lievens-Houtem, 1642) Op de 19de eeuwse kaarten wordt hij niet langer afgebeeld, maar toponiemen worden wel nog vermeld. In 1854 wordt het perceel nog steeds 'tegen Kottem Meuleken' genoemd en op de Poppkaart wordt het pad van Espenhoek naar Cotthem benoemd als 'Molemeersch Weg', de straat van Cotthem naar de beek als 'Watermolen straat'. In 1853 vraagt Jacobus Piens, de toenmalige eigenaar van het kasteel van Oombergen, toelating om een nieuwe watermolen te bouwen op dezelfde plek. Hij krijgt toestemming van de gemeenteraad van Sint-Lievens-Houtem, maar het ontbreken van een watermolen op de kaarten in de 19de eeuw doet echter vermoeden dat deze molen nooit op dezelfde plek werd heropgebouwd. Het is aannemelijk dat Jacobus Piens de molen uiteindelijk bij zijn kasteel bouwde, aan de rand van de slotgracht. Op de topografische kaart uit 1870 staat bij het kasteel immers vermeld 'Stokerij, Moulin' en op de topografische kaart van 1884 staat duidelijk een watermolen afgebeeld. Op de 20ste-eeuwse kaarten is ook deze molen verdwenen.

In het uiterste noordoosten, bijna tegen het dorp Sint-Lievens-Houtem, ligt de site van het vroegere pachtthof van de Aalmoezenij van Sint-Baafs. De oudste vermeldingen van de Aalmoezenij als eigenaar van gronden hier dateren van het einde van de 15de eeuw.

Langs de weg tussen Oombergen en Sint-Lievens-Houtem, ten zuiden van Cotthem, ligt de site van het vroegere omwalde kasteel van Oombergen. Op deze site zou minstens sinds het eind van de 14de eeuw een slot hebben gestaan. Volgens sommige interpretaties zou de burcht van Oombergen al in de 10de eeuw het centrum zijn geweest van het graafschap Biest, gelegen tussen Schelde en Dender. Het kasteel werd verwoest tijdens de godsdienststroeibelen in 1583, waarna in het eerste kwart van de 17de eeuw een nieuw omwald kasteel of grote herenhoeve werd aangelegd met uitgestrekt park en lusttuinen, in eigendom van de familie Damman. Delen van het kasteel werden gesloopt in de 17de en 18de eeuw. In 1834 werd het kasteel verkocht aan Jacobus Piens. Vanaf dan wordt het ook wel 'Piens' hof' genoemd. In de 19de eeuw werd een deel van de vijvers gedempt en circa 1900 ook de slotgracht. Tegenwoordig staat er op de site van het kasteel een [dubbele hoeve](#), waarin nog restanten van het 17de-eeuwse kasteel (onder andere slotkapel en keuken) bewaard zouden zijn.

Het neerhof van het kasteel, het Hof te Melkenbeek, lag ten zuidwesten van het opperhof. In 1985 bracht een archeologische opgraving op de aangrenzende percelen van het kasteel verschillende sporen van bebouwing aan het licht. Funderingsresten en muursporen suggereren een vermoedelijk middeleeuwse bewoning, die mogelijk overeenstemt met het Hof te Melkenbeek of een voorloper hiervan. Het tracé van de twee oude kasteeldreven naar de kerk van Oombergen en naar Cotthem bleef bewaard. Vlak voor de hoeve is er op dit tracé nog een stukje oude kasseiweg zichtbaar. Vanaf de 19de eeuw werd er een derde dreef aangelegd naar het zuiden langs de bronzone, naar de Gangmolen en Hillegem.

Open field landschap

De ontginningen op de droge leemgronden op het plateau in de gemeente Sint-Lievens-Houtem en rond Cotthem dateren vanuit de middeleeuwen. Het toenmalige collectief gereguleerde landbouwregime bepaalde het open karakter van deze ontginningen. De erfdiensbaarheden, zoals het verbod tot omheinen van de percelen, hielden verband met de toepassing van het drieslagstelsel en de collectieve weidegang van het vee over alle akkers van het dorp na de oogst. De enige uitzondering in dit *open field* landschap is de zone ten noordoosten van Espenhoek, waar op de Ferrariskaart een netwerk van houtkanten afgebeeld wordt. Op alle latere kaarten zijn op deze plek geen houtkanten meer afgebeeld.

In Hillegem worden in 1364 drie kouters ten noorden van het dorp onder drieslagstelsel beschreven. Aansluitend bij deze Hillegemse kouters ligt, vlakbij de dorpskern van Oombergen, de Hofkouter, waar vermoedelijk al in 1408 een windmolen stond. In 1450 wordt er in Oombergen een 'Molencouterke' vermeld. Hoewel niet precies gelokaliseerd, gaat het waarschijnlijk om dezelfde plaats. Deze vroege kouterbenamingen in Hillegem en Oombergen kunnen erop wijzen dat er in het zuiden van het gebied wel echte kouters waren. Omdat het huidige open landbouwareaal in het gebied overal het aspect van een kouterlandschap heeft, ongeacht de oorsprong, wordt deze term in de verdere beschrijvingen gebruikt voor het grootschalige, aaneengesloten '*open field* landschap'.

De [gesloten hoeve Hof de Meierij](#) te Hillegem was één van de drie pachtgoederen die de Sint-Pietersabdij van Gent bezat in Hillegem. De

oudste vermelding dateert uit 1364. Het akkerland van het pachtgoed bestond uit drie kouters die onderworpen waren aan het drieslagstelsel. Ze lagen op de beste leemgronden ten noorden van Hillegem, in het zuiden van het gebied. De eerste kouter was 'de coutre ter Tychelrien Toemberghe' of 'Tichel(de)rije', gelegen tussen Hillegem en de molen van Oombergen, ten zuiden van de heerbaan en de Diepestraat. Mogelijk verwijst het toponiem Tichelrije naar een plaats waar klei of kleiige leem verwerkt werd tot tegels. De tweede kouter, 'de coutre te Cothem', later Hoogkouter of Kraaienkouter genoemd, lag tussen het Hof de Meierij en Cotthem. De derde kouter was 'de coutre neffens de kercke van Hillighem' of Nederkouter (tussen de kerk van Hillegem en de Hoogkouter).

De houten windmolen van Hillegem (molen der Meyerye, gesloopt) op de Molenkouter werd in 1734 door de Gentse Sint-Pietersabdij overgebracht van Gent naar het Hof de Meierij te Hillegem, waar hij geplaatst werd op de Hoogkouter langs het pad van Hillegem naar Cotthem. De weg die op de Ferrariskaart zichtbaar is tussen de hoeve en de molen, en die het tracé volgt van de haag die de Hoogkouter en de Nederkouter tot in 1706 scheidde, bestaat nog steeds als landweg. De molen werd in 1944 volledig afgebroken; de site is nu een tuin.

Romp van [voormalige korenwindmolen](#) (Gangmolen, Nieuwpoortmolen, Puttekesmolen) op de Hofkouter in Oombergen wordt al in 1408 vermeld als staakmolen. Volgens sommige bronnen werd de molen begin 20ste eeuw na een blikseminslag vervangen door een stenen windmolen. De bakstenen windmolen tot circa 1949. De resterende molenromp werd in 1983 verbouwd tot woning, maar heeft nog een getuigeniswaarde.

Op de kouters bevinden zich verschillende onverharde wegen en een goed bewaarde kasseiweg. Holle wegen zijn te vinden op de kouters en aan de topvand van de vallei. Ze konden ontstaan door het langdurig gebruik als onverharde weg (met karrenspoorbreedte) over de kouters en worden vaak gekenmerkt door een typische begroeiing. Ze hebben naast landschappelijke en cultuurhistorische waarde ook een hoge ecologische waarde. De kasseiweg in het noorden van het gebied getuigt van een bepaalde fase in de evolutie van infrastructuurwerken in casu de wegenbouw. Deze wegen zijn zeldzaam geworden in de streek, en hebben een hoge landschappelijke, cultuurhistorische en belevingswaarde. Vele van de onverharde wegen liggen op het tracé van historische landwegen.

Eén van deze onverharde wegen, over het hoogste punt van de kouterrug ten zuiden van de Cotthembeek, is de heerweg die vermoedelijk van Oudenaarde naar Aalst richting Tongeren liep, aangelegd onder Augustus (eerste eeuw voor Christus). Net ten oosten van de afbakening werd deze weg archeologisch onderzocht, waarbij een eenvoudige wegfundering (niet gedateerd) aan het licht kwam bestaande uit een dikke kleilaag afgedekt door een gelijkmatig pakket wit zand. Op de route van deze heerweg werd een concentratie Romeins aardewerk en bouwpuin aangetroffen, wat wijst op bewoning. De nabijheid van een belangrijke verkeersas vormde een bijkomend argument voor de inplanting van nederzettingen en boerderijen op de vruchtbare plateaus.

Aan de kruising van de heerweg met de oude voetweg van Cotthem naar Hillegem bevindt zich een houten veldkruis. Op de eerste topografische kaart (1870) werd dit aangeduid als 'Calvaire' (kruisbeeld). Volgens andere bronnen zou dit een grenskruis zijn dat rond 1880 werd opgericht om Gods zegen af te smeken voor een goede oogst, of is het een richtkruis voor mensen op weg naar Cotthem. Het is een veldkruis met traditionele opstelling aan een driesprong van oude veldwegen. Een ander veldkruis ten zuidoosten van het gebied, is van het type herinneringskruis, opgesteld langs een veldweg (in het verlengde van de Merehoekstraat).

Ten slotte is er nog een boomkapelletje aan de hoek Diepestraat met Nieuwpoortmolenstraat. Het is een houten Mariakapelletje opgehangen aan een boom bij een kruispunt van veldwegen naast twee zitbanken met uitzicht op akkergrond.

Het gehucht Cotthem en het dorp Oombergen

Het gehucht Cotthem en het dorp Oombergen zijn binnen deze afbakening de meest waardevolle bebouwingskernen.

Het gehucht Cotthem ligt op een helling in het midden van de vallei tussen twee bronzones. In 1364 wordt er al naar dit gehucht en de naastliggende kouter verwezen. Cotthem behoorde tot in de Franse periode bij de heerlijkheid Burst-Bambrugge-Zonnegem-Cotthem. Tot het einde van de 16de eeuw stond het onder het rechtstreekse gezag van de graaf van Vlaanderen. Later werd de heerlijkheid met alle rechten verschillende keren verkocht. Cotthem werd door Napoleon in 1806 bij Oombergen gevoegd, en bij de gemeentefusie in de jaren 1970 bij Sint-Lievens-Houtem ondergebracht.

Het stratenpatroon van de kabinetskaart van de Ferraris (1770-1778) is in het huidige landschap nog perfect terug te vinden. Het gehucht Cotthem is vroeger mogelijk groter geweest dan nu: op de Ferrariskaart zijn er meer huizen zichtbaar dan op alle latere kaarten. Opmerkelijk is dat volgens deze kaart de noordelijke helft behoorde tot de parochie Oombergen, en de zuidelijke helft tot Hillegem.

Sinds de 19de eeuw veranderde er slechts heel weinig aan de structuur van het gehucht. Er zijn nog verschillende oude hoeves en boerenhuizen van het dubbelhuistype bewaard: drie ervan dateren uit de periode 1775-1825. Een vierde boerenhuis (molenhuis) in Cotthem dateert uit de 19de eeuw. De twee zandstenen gevelstenen, respectievelijk met wapenschild Damman en jaartal 1626 en met jaartal 1716, zijn naar verluidt afkomstig van het kasteel van Oombergen.

Voorts wordt er nog een bakhuisje aangetroffen staand op een verhoogde berm naast een oprit en geflankeerd door een boom. Er tegenover werd de Lourdesgrot gebouwd. Deze beeldbepalende Mariagrot is ingeplant in een straatbocht aan een driesprong tegen een verhoogde berm. De kunstgrot zou opgericht zijn in 1954 onder leiding van rotsbouwmeester Aloïs van Wijnendaele van Hillegem. Ten zuiden van deze Mariagrot werd een halfvrijstaande achterin gelegen burgerwoning uit het interbellum (jaren 1920-1930) gebouwd, café-restaurant 'Pikardijn'. De voorgevel in opvallend bakstenen metselwerk is verlevendigd door onregelmatig geplaatste muuropeningen met verschillende boogvormen. Het oorspronkelijk eigentijdse houtwerk draagt sterk bij tot het originele karakter van het huis.

Ten westen van de Mariagrot bevindt zich een pittoresk landelijk gebouwenensemble dat goed herkenbaar gebleven is in het open omringend landschap als voormalige hoeve met losse bestanddelen in verankerde baksteenbouw onder pannen zadeldaken volgens bouwkenmerken uit eind 19de- begin 20ste eeuw. Deels gerenoveerd en geaccentueerd door zijn roodgekleurde gevels. Aan de

overzijde van de straat bevindt zich een veldschuur met traditioneel groen gekleurd houtwerk van staldeuren, schuurpoort en lateien.

In het zuiden ligt het dorp Oombergen. Het is een oude valleisite (eerste vermelding dateert uit 1119) bestaande uit verschillende kernen met associatie tussen de Nieuwpoortmolen en de kasteelsite (kasteel van Oombergen) in de vallei. De landschappelijke relatie tussen de historische dorpskern en het landbouwgebied is nog erg gaaf, wat zeldzaam is in deze streek. De landwegen lopen vlak langs de achterkant van deze dorpskern. De dorpskern omvat vier gebouwen met erfgoedwaarde: de parochiekerk Sint-Martinus, de oude kasteelhoeve Molenhof, de pastorie en het gemeentehuis.

De [parochiekerk Sint-Martinus](#) heeft een gotische toren in Balegemse zandsteen uit circa 1400. Andere delen van de kerk dateren uit de 17de en 18de eeuw, waarvan sommige betaald werden door de familie Damman (kasteel van Oombergen). De kasteelheren werden vroeger begraven in het koor van de kerk; er staan nog grafzerken van de Dammans tegen de gevel. Rondom de kerk is er nog een ommuurd kerkhof aanwezig.

Het [Molenhof](#) is een voormalige kasteelhoeve en ligt net ten oosten van de kerk. Het is een semi-gesloten hoeve met losstaande gebouwen gegroepeerd rondom een binnenplaats met tuin. Het noordelijk deel van de hoeve heeft een kern opklimmend tot de tweede helft van de 17de eeuw en aangepast in de 19de eeuw. Het oostelijk deel bevat een overgenomen zandstenen gevelsteen met jaartal 1759 in de gevel. In het westen is er door een muur met een voetgangersdeurtje verbinding met het kerkhof.

De [pastorie van Oombergen](#) werd opgericht in 1731, uitgebreid in 1734 en verhoogd met één bouwlaag in de 19de eeuw. Het is één van de zeldzame pastorieën daterend van voor de wetgeving van 1769, die de lokale tiendenheffers verplichtte om in te staan voor huisvesting en onderhoud van de woning van de dorpspastoor, en dus de bouw van veel pastorieën in het laatste kwart van de 18de eeuw tot gevolg had. Deze pastorie is het tweede en meest recente 'pastoreel huis' te Oombergen dat sinds het begin van de 18de eeuw werd gebouwd. Vermoedelijk is het bijgebouw een overblijfsel van de eerste pastorie. Het is een typisch voorbeeld van een evoluerend gebouwentype van de 18de tot de 19de eeuw. Het gebouw is naar vorm, constructie en indeling van de gelijkvloerse verdieping, representatief voor de pastorie in de 18de eeuw. De pastorietaanleg herbergt nog een loverprieel en een oud bomenbestand als getuigen van de 18de en 19de-eeuwse tuinaanleg.

Het [gemeentehuis van Oombergen](#) ligt net ten noorden van de pastorie.

Het gehucht Espenhoek

Het gehucht Espenhoek, gelegen langs de weg van Oombergen naar Sint-Lievens-Houtem, bestond op het einde van de 18de eeuw voornamelijk uit twee grote boerderijen en wat kleinere gebouwen, alle afhankelijk van de parochie van Oombergen. De weg werd in het midden van de 19de eeuw rechtgetrokken. Hierna werden er enkele huizen bijgebouwd, onder andere een [gesloten hoeve](#) en een [Onze-Lieve-Vrouwekapel](#). Er verdween echter ook bebouwing, zoals de twee grote hoeven. In de 19de en 20ste eeuw breidde de lintbebouwing verder uit waardoor Espenhoek tegenwoordig bijna de verbinding vormt tussen Oombergen en Sint-Lievens-Houtem. De veranderingen in het gehucht zelf zijn na de rechttrekking van de weg echter relatief beperkt gebleven. Er zijn nog zichten tussen de huizen door naar het achterliggende landschap.

- Mondelinge mededeling Luc Van Durme mbt. de datering van het toponiem Cotthem (2011).
- Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen], Beschermingsdossier OO002696, Pastorieën in het kanton Aalst (J. Mertens, 2002).
- Rijksarchief Beveren, Het Archief van het Kadaster van Oost-Vlaanderen, Toegang F329, 1806-1834 nr. 665 Oombergen.
- Sanderus A. 1644: Flandria Illustrata, kaart van het land van Aalst, Keulen.
- Blaeu, J. 1665: Atlas Maior, Librero.
- Horenbault, J. 1596: Kaart van het Land van Aalst, Reproductie (1988) door de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst.
- Fricx, H. 1743: Carte particulière des environs de Courtray, Oudenarde, Mons, Tournay, Ath, Ninove, Alost, Orchies et c..
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden voor Zijn Koninklijke Hoogheid de Hertog Karel Alexander van Lotharingen, Jozef Jean François de Ferraris, Koninklijke Bibliotheek van België, uitgegeven in 1770-1778, schaal 1:11.520 herleid naar 1:25.000.
- Gereduceerde Kadasterkaart van België, Dépôt de la Guerre, uitgegeven in 1845-1855, schaal 1:20.000.
- Atlas Cadastral parcellaire de la Belgique, Philippe-Christian Popp, uitgegeven in 1842-1879, schaal 1:5000.
- Topografische kaart van België, Philippe Vandermaelen, uitgegeven in 1846-1854, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Eerste editie, Krijgsdepot, uitgegeven in 1865-1880, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Tweede editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1880-1884, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1889-1900, schaal 1:20.000.
- Topografische kaarten van België, Herziening derde editie, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1900-1930, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Cartografisch Instituut, uitgegeven in 1928-1950, schaal 1:20.000.
- Kaart van België, Militair Geografisch Instituut, uitgegeven in 1949-1970, schaal 1:25.000.
- Topografische basiskaart numerieke reeks, Nationaal Geografisch Instituut, uitgegeven in 2009, schaal 1:10.000. JACOBS P., DE CEUKELAIRE M., DE BREUCK M. & DE MOOR G. 1995: Geologische kaart van België.
- BOGEMANS F. 2000: Quartairgeologische kaart, kaartblad 22, Gent.
- BOUMAN M. 1961: *Toponymie van Sint-Lievens-Houtem van 1227 tot 1642*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent.
- BAUTERS P. 1985: *Eeuwen onder wind en wolven, Windmolens in Oost-Vlaanderen*, Gent.
- BRAEKMAN W. 1964: Het pachtgoed "de Meyerije" te Hillegem, in *Het Land van Aalst*, 16.3, 89-108.
- BRAEKMAN W. 1987: Pachthof en bezittingen van de St.-Baafsabdij te Sint-Lievens-Houtem tot 1642, in *Handelingen van het*

Zottegems Genootschap voor Geschiedenis, 3, 213-227.

- BRAEKMAN W. 1995: Historische aantekeningen over Sint-Lievens-Houtem, in *Het Land van Aalst*, 47.4, 245-281.
- DE KEYSER P. 1964: Het huys van Oombergen (1746), in *Jaarboek 1964 Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde*, Gent, 351-369.
- DE POTTER F. & BROECKAERT J. 1899: Oombergen, in *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen*, 5.4.
- DE SMET L., DEVOS P., EECKHOUT W. & NIJS R. 2003: Balegemse steen, vier aspecten, in *Brochure Open Monumentendag Oosterzele*, Gent.
- DE WILDE P. 1990: Jacobus Piens en het kasteel van Oombergen 1800-1893, in *Darcos*, 7.6, 1-9.
- DUQUET F. 1977: Sint-Lievens-Houtem, in *Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring 1976-1977*, 21, 85-93.
- DUQUET F. 1994: Het Hof in de dreef te Sint-Lievens-Houtem, in *Darcos*, 11.2, 1-2.
- DUQUET F. 2002: Een watermolen te Kottem, in *Darcos*, 19.4, 10-11.
- GOETHALS P. 2006: Op weg naar Cotthem, in *De Hellebaard*, 4.4, 51-54.
- GOETHALS P. 2008: Oude Hillegemse hoeves: het Hof de Meijerije. Van vanden Zype's hof tot hof de Meijerije, in *De Hellebaard*, 6.1, 5-7.
- HOFKENS E. & ROOSENS I. 2001: Nieuwe impulsen voor de landschapszorg. De landschapsatlas, baken voor een verruimd beleid, *M&L Cahier 5*, Brussel.
- LOUIS A. 1976: *Bodemkaart van België, Verklarende tekst bij het kaartblad Zottegem 85E*, Gent.
- PROVINCIAAL ARCHEOLOGISCH MUSEUM 1998: *Ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeente Sint-Lievens-Houtem, Archeologisch vooronderzoek, Velzeke*.
- S.N. 1957: Het "Huys van Oombergen" te Gent, in *Jaarboek 1956-1957 van de Zottegemse Culturele Kring*, 8, 26-30.
- S.N. 1962: Inventaris van de wind- en watermolens in de provincie Oost-Vlaanderen naar gegevens van het Archief van het Kadaster. Eerste aflevering. De arrondissementen Aalst en Dendermonde, in *Kultureel Jaarboek voor de provincie Oost-Vlaanderen*, 14.3, Gent.
- S.N. 1987: Opmetingstekeningen van het Hof te Melkenbeek te Oombergen, in *Darcos*, 4.4: 1-9.
- S.N. 1988: Oude hoeven te St Lievens Houtem, in *Darcos*, 5.2, 1-5.
- VAN ACKER K.G. 1989: Het graafschap Biest: een suggestie, in *Het Land van Aalst*, 41.2-3, 77-80.
- VAN DER KELEN I. 1996: Steengroeven te Houtem, in *Darcos*, 13.5, 1-19 en 13.6, 1-22.
- VAN DER KELEN I. 1999: Darcos berichten, Romeinse heirweg te Sint-Lievens-Houtem, in *Darcos*, 16.6, 21-22.
- VERHULST A. 1958: De Sint-Baafsabdij te Gent en haar grondbezit (Vlle-XIVe eeuw): bijdrage tot de kennis van de structuur en de uitbating van het grootgrondbezit in Vlaanderen tijdens de middeleeuwen, in *Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, Klasse der Letteren*, 30, Brussel.
- VERHULST A. 1965: *Het landschap in Vlaanderen in historisch perspectief*, Antwerpen.
- VLERICK W. 1997: *Historische geografie van Hillegem met nadruk op de bezittingen van de Gentse Sint-Pietersabdij*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent.
- S.N. 2010: Nieuwpoortmolen Oombergen [online], geconsulteerd op <http://www.molenechos.org/molen.php?AdvSearch=1031> (geraadpleegd juni 2010).

Omvat

- **Diepestraat (Herzele)** De oude hagen bevinden zich op de berm van een onverharde holle weg (Diepestraat) en aansluitend op de grens van enkele weiden ten noordwesten van Hillegem. Het gaat om een structuur van geschoren hagen met achterstallig onderhoud van eenstijlige meidoorn (*Crataegus monigyna*), tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*) en gladde iep (*Ulmus minor*).
- **Oombergenstraat 37 (Zottegem)** De pastorie is een dubbelhuis van zes traveeën en twee bouwlagen en is gelegen in een deels ommuurde tuin met loverprieel en oud bomenbestand. Anno 1731 werd de huidige pastorie opgetrokken. Ze werd in de 19de eeuw met één bouwlaag verhoogd.

Is aangeduid als

- **Hillegem (Herzele), Balegem (Oosterzele), Sint-Lievens-Houtem (Sint-Lievens-Houtem), Elene, Oombergen (Zottegem)** Het erfgoedlandschap 'Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters' werd aangeduid op basis van het vastgestelde gebied in de landschapsatlas 'Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters' bij gewestelijk RUP 'Sint-Lievens-Houtem en Kottembos'.
- **Hillegem (Herzele), Balegem (Oosterzele), Sint-Lievens-Houtem (Sint-Lievens-Houtem), Elene, Oombergen (Zottegem)** De Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters is vastgesteld in de landschapsatlas.

Is deel van

- **Balegem (Oosterzele)**
- **Elene (Zottegem)**
- **Hillegem (Herzele)**

- Oombergen (Zottegem)
- Sint-Lievens-Houtem (Sint-Lievens-Houtem)

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135396>

Erfgoedlandschap: Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters

erfgoedlandschap

Beknopte karakterisering

Typologies agrarische landschappen, open landschappen, valleien, beken, graslanden, loofbossen, kruispuntbomen, wegen, gehuchten, dorpen, kerken, windmolens, wegkruisen, hoeven, bronnen

Beschrijving

Het erfgoedlandschap 'Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters' werd aangeduid op basis van het vastgestelde gebied in de landschapsatlas 'Vallei van de Cotthembeek met omringende kouters' bij gewestelijk RUP 'Sint-Lievens-Houtem en Kottebos'.

Is de aanduiding van

- **Hillegem (Herzele), Balegem (Oosterzele), Sint-Lievens-Houtem (Sint-Lievens-Houtem), Elene, Oombergen (Zottegem)** Het gebied omvat de vallei van de Cotthembeek, stroomopwaarts van de dorpskern van Sint-Lievens-Houtem, het gehucht Cotthem en de open koutergebieden ten noorden en ten zuiden van deze vallei. Het is een onverstoord gebied met een sterk contrast tussen de gesloten beekvallei en de open kouters, die in Oombergen nog aansluiten op de historische dorpskern.

Meer info

- <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/148118>